

Magnus Bodin m.fl.

Att rusta församlingarna med kunskap

Att rusta församlingarna med kunskap för ett relevant och kvalificerat diakonalt arbetet – vägarna dit har varit rubriken för några mötesplatser under det gångna året. Det finns flera aktörer: stift, Utbildningsinstitutet, församlingarna med sina diakoner, diakoniinstitutioner, högskolor med flera. Behovet av samtal och samordning är uppenbart.

I fjol togs ett initiativ av en informell tankesmedja med en inbjudan till samtal om hur vi kan utveckla kunskapen om diakoni i Svenska kyrkan. I juni inventerades de närvarande aktörernas tankar och ambitioner (Se artikel i *Svensk Kyrkotidning*, nummer 9, 2018 av Sanna Lindström m.fl. Kan nås via www.diakoni.nu/bibliotek/artiklar-och-rapporter).

Detta gav upphov till en bred palett med färger, uttryckt som olika teman: Kunskapsbildning, Kunskapsspridning och Utveckling i församlingarnas diakonala arbete.

Kunskapsbildning innebär att utvinna och formera kunskap. Det diakonala uppdraget är kontextuellt och behöver därför hela tiden näras av en pågående reflektion: vad är relevant? Bildningen äger rum dels i praktiken, med arbetarnas erfarenhetsbaserade kunskap, ibland talar man om reflekterad praktik, dels som mer systematiserad insamling av kunskap – nämnas kan Luleå stifts kartläggning av diakonala verksamheter i stiftets församlingar. Den årliga församlingsstatistiken är ett annat exempel på systematisk uppföljning, som får sitt värde genom den återkommande rapporteringen som möjliggör jämförelser över tid.

Till kunskapsbildningen hör naturligtvis den vetenskapliga forskningen.¹ Ett exempel på framtagande av sådan kunskap är Stadsmissionernas sedan 2012 gemensamma arbete med Ersta Sköndal Bräcke högskola om fattighetsrapporterna.²

Kunskapsspridning handlar om tillgång och förmedling av kunskap. Stiftsdiakoner pekar idag på vikten och behovet av kvalificerad fortbildning inom det diakonala området. Stiften bedriver idag en del fortbild-

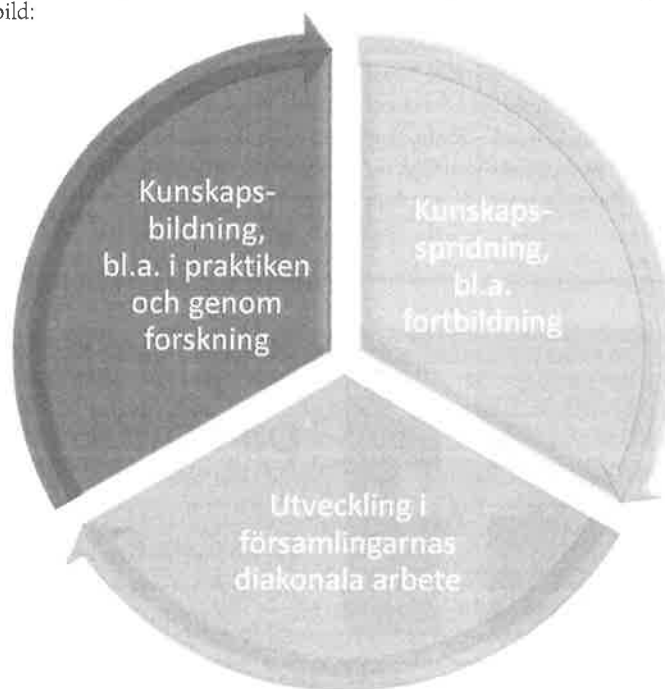
ning, men var för sig är de flesta stift för små för att kunna skapa en mer kvalificerad och kontinuerlig fortbildningsform. Här noterar vi Kyrkostyrelsens skrivning till 2018 års kyrkomöte som i verksamhetsplanen för 2019-2021 beskriver ambitionen att säkerställa tillgången till påbyggnadsutbildning för bland annat diakoner (s.13). Men det handlar också om att erbjuda kyrko- och församlingsråd relevant utbildning. I Göteborgs stift utprovas ett verktyg för kartläggning av kunskapsbehov hos dessa styrelser.

Allt med målet att bistå utvecklingen av det församlingsdiakonala arbetet. Formerna för detta behöver också utvecklas, bland annat med tanke på församlingarnas olika villkor.

Vid ett andra möte som ägde rum på stiftskansliet i Uppsala 27/9 funderade vi hur dessa teman relaterar till varandra. Här prövades nedanstående bild:

Detta är en *idealbild* i det att den visar på ett önskat samband mellan kunskapsbildning, kunskapsspridning och lokal utveckling i församlingarna. [Vi kallade den "jordfräsen", med tanken att den ska vara i rörelse, i markkontakt].

Det är en *verklighetsbild* i det att de tre sfärerna inte är tydligt förbundna med varandra, vilket är motivet till de samtal som nu genomförts. Ansvaret för att förbinda de tre sektorerna är otydligt. Utan förbindelse med öppna och kända kanaler isoleras var sektor från de andra. Blir då forskningen relevant för praktiken? Kan praktiken ta del av befintlig kunskap? Och hur tillvaratas erfarenheterna från vardagens församlingsdiakonala arbete? Som inspiration kan nämnas att det inom bland annat äldreomsorg, primärvård och socialtjänst har bildats regionala Forsknings- och utvecklingsenheter



funktionalitet, men det finns ihållande signaler som säger något annat. Den som inte arbetar skall inte äta, sa man förr. Idag heter det arbetslinjen. "Vi går back varje månad, min bror och jag" eller "vår familj har redan fått vår beskärda del av sjukersättningen" är andra uttryck för det. Genom syskonens ögon får vi på så sätt även syn på samhällsklimatet och det finns ett uppenbart klimathot, även i denna fråga.

Skuggsyskon

Ett flertal syskon har beskrivit hur de upplevt att deras perspektiv bemötts som en ickefråga i olika sammanhang. De har från professionellt håll fått höra att deras föräldrar behöver stöd och att deras syskon behöver förståelse och insatser. Slutsatsen många har dragit är att deras behov, tankar och känslor inte är så viktiga. För att beröra på ett annorlunda sätt och ge insikt till de som möter syskon har projektet tagit fram en pjäs som heter Skuggsyskon. Skuggsyskon har haft över 50 spelningar det första året och spelas av Östra Teatern som är en utbildningsteater med många års erfarenhet av att lägga aktuella och laddade frågor på bordet. Samtliga delar i processen, från research och manus till regi och gestaltning, utförs av professionella aktörer.

Vi har fått ta emot viss kritik för att pjäsen är för mörk. De må vara hänt. Pjäsen baseras på verkliga personers upplevelser. I de samlade berättelser vi fått ta del av återfinns samtliga teman som lyfts i pjäsen, om än inte lika

dramatiskt gestaltade. Det är mörkt, men inte osannolikt eller konstigt. Vi märker att det finns en längtan från alla parter att kunna tala med varandra, även om det som inte har en uppenbar lösning. Syskon vill prata med sina föräldrar, men upplever att det är svårt. De vill inte skuldbelägga och uttalar ofta att man vet att föräldrarna har gjort så gott de kunnat. Vi blir även kontaktade av föräldrar som önskar att de sett och förstått mer om syskonens position mycket tidigare, innan det blivit för stora splittringar. Vi vet att föräldrars oro för syskonen ibland bemötts med fraser som "det går bra för syskonen. De blir empatiska och ansvarstagande". Pjäsen Skuggsyskon blir som en fond att reagera mot, ett konkret verktyg att använda för att skapa ett tillåtande samtalsklimat där alla nyanser får finnas, även det mörka. Och vad säger syskonen själva? Jo, en hel del känner igen sig alltför väl, andra inte alls och vissa till viss del. Precis som det skall vara.

Långsamhetens lov...

Det finns ibland en iver och en önskan att projekt skall leda till konkret verksamhet inom den egna organisationen. Jag delar den ibern, men min önskan är att vi inser värdet i att vår typ av organisation kan fungera som brukarkunskapsbärare, en uppgift som mer handlar om att lyssna och höja rösten för de som annars inte organiserar sig. Dessa rösters genomslag kan ta lite tid. Överlevnad är ett av Arvsfondens kriterium, men jag är oerhört tacksam över att dokumenterade erfarenheter

och metodmaterial räknas. Att föräldrar till vuxna barn med funktionsnedsättning fortfarande hämtar stöd hos varandra utifrån materialet "När jag inte längre är med" är något fint. Oavsett om det sker i offentlig eller ideell regi. Och jag är faktiskt fullt övertygad om att vårt material kommer att användas på liknande sätt.

Vi vill särskilt rikta ett tack till alla de syskon som varit delaktiga i projektet, som har hjälpt oss att förstå. Genom sin generositet och tillit har de bidragit till att andra syskon har något att ta avstamp ifrån. Det är något att vara stolt över.

RAKEL LORNÉR

Projektledare Projekt Vuxensyskon,
Bräcke diakoni

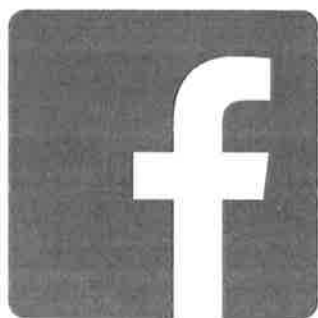
Fakta

Projekt Vuxensyskon är ett treårigt Arvsfondprojekt som riktar sin uppmärksamhet mot vuxna syskon som har en bror eller syster med funktionsnedsättning eller sjukdom.

Målet är att synliggöra syskonskapet och undersöka vilket stöd som efterfrågas genom att erbjuda samtalsgrupper, individuellt stöd, studiecirkelmaterial, kunskapssammansättning, teaterpjäs och konferenser. Nästa Konferens Vuxensyskon blir i Malmö den 24 maj!

Projektet sker i samarbete med Nka, Studieförbundet Vuxenskolan, Autism & Aspergerförbundet, Anhörigas Riksförbund, FUB-Riks och RBU-i Göteborg med omnejd.

Hemsida:
www.brackediakoni.se/vuxensyskon



Följ Svensk Kyrkotidning på Facebook

Gå till facebook.com/svenskkyrkotidning och klicka "gilla" för att få kontinuerlig information och uppdateringar om Svenska kyrkans viktigaste kritiska röst.

(FoU) för att främja kunskapsutvecklingen i kommuner och landsting.

Summa: de tre sektorerna behöver utvecklas – men för att vara relevanta också förbindas med varandra. Vilka kanaler för reflektion i praktik, kunskapande och kunskapsförankring kan vi konstruera? Idag är det svåröverskådligt och till synes fragmentariskt. Vissa stift, såsom Stockholms och Lunds stift, har givit forskningsuppdrag, till exempel till Ersta Sköndal Bräcke högskola. Svenska kyrkans forskningsenhet har några intressanta projekt om välfärd och sociala innovationer. Den internationella forskningstidskriften *Diaconia-Journal for the Study of Christian Social Practice*³ utkommer med ett par nummer per år. Närmare den svenska praktiken ligger Svensk Kyrkotidnings två årliga temanummer om diakoni. Några stift söker former för att ge stöd till kyrkoherdarnas ledningsansvar för det diakonala arbetet. Enskilda diakoner läser på masterkurser, antingen det diakonivetenskapliga spåret vid teologin i Uppsala, vid VID högskola i Norge eller på masterutbildningar såsom i socialt arbete vid socialhögskolor.

Allt detta är lovande, nödvändigt men inte tillräckligt.

Diakoner, varav somliga masterstudenter, efterfrågar sammanhang där diakoner från hela Sverige kan mötas, med koppling till akademi, nationell nivå och utbildningsinstitutionerna för att kunna ta del av senaste forskningen, men också mer specialiserade seminarier och nätverksskapande. Inom Svenska kyrkans internationella arbete samlas man till årliga lärandekonferenser bland annat baserat på utvärderingar

av olika biståndsinsatser. Kan detta vara en modell att fundera på även för det inhemska diakonala arbetet i Svenska kyrkan? I den ovan avbildade "snurren/jordfräsen" finns det också ett läge där man kan fundera på och formulera utgångspunkter för "beställning" av forsknings- och utvecklingsinsatser: vad behöver församlingarna för kunskap? Den dialogen bör involvera Analys- och Forskningsavdelningen på nationell nivå. Än mer konkret: vad behöver Svenska kyrkans utbildningsinstitut för litteratur för sitt uppdrag?

Samtalet må fortsätta, gärna i *Svensk Kyrkotidnings* spalter, i stiftens möten med församlingar och i stiftens kontinuerliga samverkanskanaler med nationell nivå, i kontakten mellan kyrka och akademi, och även på stiftskansliet i Stockholm 25 mars 2019, kl. 10 – 15. Den som är intresserad är välkommen att kontakta undertecknade.

SANNA LINDSTRÖM

Stiftsdiakon, Uppsala stift

MAGNUS BODIN

Strateg för diakonal utveckling, diakon,
Kyrkokansliet

MARIE STRANDGREN,

Diakoniamordnare, diakon,
Uppsala pastorat

HÅKAN STENOW

Programchef, diakon, Svenska kyrkans
Utbildningsinstitut

STIG LINDE

Universitetslektor, diakon,
Socialhögskolan i Lund

Noter

1) Se Ninna Edgardhs artikel om diakoniforskning SKT nr 3 2018. Kan hämtas: www.diakoni.nu/bibliotek/artiklar-och-rapporter

2) <http://www.sverigesstatsmissioner.se/press/> Se även Karlsson, Magnus & Johan Vamstad (2018) *New Deeds for New Needs: Civil Society Action Against Poverty in Sweden*. *Voluntas* <https://doi.org/10.1007/s11266-018-9964-3> för en redogörelse av forskningsprojektet.

3) Nås via <https://www.diaconiaresearch.org/diaconia-journal/>

 Svensk Kyrkotidning 